

образовывать автономные системы языковых ассоциаций и опосредованные - с двумя и более способами вербального выражения действительности. Анализируется и объясняется механизм возникновения интерференции на разных языковых уровнях, исследуются явления «скрытой» и «явной» интерференции, предлагаются пути её предупреждения на основании анализа асимметричии контактирующих языковых систем.

Ключевые слова: интерференция, взаимодействие языковых систем

Y. SOBOL

INTERFERENCE IN TRAINING OF TRANSLATORS

The interference in training future translators is being considered. According to the way of language acquisition – direct or indirect – languages can correspondingly form autonomous systems of verbal associations, each directly linked with reality, and indirect mutual systems of associations with two and more ways of expressing verbally the same notions. Causes of interference at different language levels are being analyzed and explained, implicit and explicit interference is investigated, ways of its overcoming on the basis of analysis of language systems asymmetry is proposed.

Key words: interference, interaction of language systems

УДК 811.161.2:003.083 : 81'38,,19/20”

Оксана ТУР

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НОВИХ АБРЕВІАТУР У РОЗМОВНО-ПОБУТОВОМУ СТИЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

У статті розкрито особливості функціонування нових абревіатур у розмовно-побутовому стилі української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ століть. Охарактеризовано абревіатури-інновації, що згруповані за назвами явищ, предметів та людей, пов'язаних спільною сферою діяльності, професією чи інтересами. З'ясовано специфіку використання чужомовних лексичних скорочень та визначено найуживаніші в розмовному мовленні структурні типи абревіатур.

Ключові слова: розмовно-побутовий стиль, частковоскорочені і складові абревіатури, утинки, відабревіатурні похідні, запозичені лексичні скорочення.

Проблема ґрунтовного вивчення живого розмовного мовлення давно привертає пильну увагу багатьох дослідників. Так, відомий лінгвіст П. Дудик у своїй праці «Розмовний стиль сучасної української літературної мови» зазначає: «Аналіз явищ цього стилю є одним з першочергових завдань української мовознавчої науки» [5, с. 3], адже «найбільше мовленнєвих помилок, неадаптованостей, стилістичних вад простежується саме в розмовно-побутовому мовленні. З нього починається формування культури різностильового мовлення» [6, с. 68]. Аналізуючи використання абревіатур у різних стилях української мови, М. Сердюк [8] також приділив окрему увагу висвітленню питання стилістичного функціонування загальноживаних абревіатур та відабревіатурних похідних у розмовному мовленні. Дослідження специфіки вживання абревіатур емоційно-експресивного забарвлення у побутовому спілкуванні здійснила М. Ярмашевич [15]. Частково

торкається питань функціонування абревіатур у розмовному мовленні у своїх працях Г. Алієва [2], вивчаючи ступінь поширеності абревіатурних одиниць розмовно-побутового стилю на інші стилі мови і навпаки.

Високий потенціал творення і вживання нових лексичних скорочень та кількісне збільшення структурно-семантичних типів абревіатур у словниковому складі розмовно-побутового стилю української мови потребує постійної їхньої реєстрації і повного всеохопного дослідження, що підтверджує актуальність пропонованої статті.

Головною метою нашої статті є розкриття характеру й особливостей використання абревіатур-інновацій у розмовно-побутовому стилі української літературної мови кінця XX – початку XXI ст.

Розмовно-побутовий стиль, порівняно з іншими стилями, найдавніший і наймасовіший, він має переважно усну та писемну форми вияву, використовується всіма верствами населення в різних сферах життя: у навчальній, культурній, суспільно-політичній, у побуті, у неофіційному спілкуванні на роботі, у родинному колі тощо. Загальними екстралінгвальними чинниками, які зумовлюють формування лексики розмовно-побутового функціонального стилю є невимущеність, неофіційність, природність, непередготовленість до спілкування, довірливі стосунки, застосування несловесних засобів – пауз, інтонації, тембру, жестів, міміки, висока емоційність, а також вживання розмовно-побутових слів і форм, наявність коротких неповних речень і скорочених слів.

Для української мови розмовно-побутового стилю кінця XX – початку XXI століть суттєвою особливістю є широке використання різноманітних загальнонавчаних абревіатур, переважно стилістично нейтральних, що зумовлено національними традиціями та звичаями. Характерним є також вживання стилістично забарвлених абревіатур розмовної, просторічної, специфічно-побутової, виробничо-професійної лексики, як своєрідне мистецтво добору й ефективного використання скорочених слів із певною метою в конкретних умовах і обставинах, на різноманітність яких впливають вікові, професійні, територіальні, освітні, культурні, соціальні та інші фактори. Від багатьох часто вживаних абревіатур утворюються відабревіатурні похідні, які також активно функціонують у розмовному мовленні.

Згрупувавши абревіатури за назвами явищ, предметів, людей, пов'язаних спільною сферою діяльності, професією чи інтересами, розглянемо особливості їхнього використання на прикладах:

а) абревіатури, що називають різноманітні явища суспільного життя, котрі можна почути від різних людей у різних місцях їхнього

спілкування (у державних установах, організаціях, банках, у громадському транспорті, магазинах, на громадських заходах тощо), зокрема такі: *УЕФА*, *Євро-2012*, *інваспорт*, *євроінтеграція*, *євромодель*, *PR-агенція*, *біоенергетика*, *Dj-агентство*, *інфоком*, *приватбанк*, *ПН-код*, *автокредит*, *НТН*, *телереклама*, *телешоу*, *SMS-голосування*, *Internet-сайт*, *VIP-сервіс*, *епідситуація*, *ВІЛ-позитивний*, *наркомафія*, *наркаторгівля*, *Євросуд*, *Укррегіонбуд*, *соцжитло*, *держліцензія*, *політреклама*, *політскандал*, *ЦВК*, *PR-кампанія*, *НДП-опозиція*, *демблок*, *Мін'юст*, *Кабмін*, *Радбез*, *МНС*, *УБОЗ*, *ФСБ*, *Мінекономторг*, *АР Крим*, *РосУкрЕнерго*, *СНД*, *ОБСЄ*, *МАГАТЕ*, *Євросоюз*, *Європарламент*, *НУ-НС*, *НДП*, *ОблДПА*, *ДУСя* та інші, напр.: *Нові монети*, які випущені до **єврочемпіонату** фактично є ліцензійною продукцією **УЕФА**, на них розміщено офіційний логотип **Євро-2012** (Із розмови); **Євросоюз** очікує від Міжнародної агенції з атомної енергії (**МАГАТЕ**) доповіді про підсумки візиту його експертів до Ірану (Телебачення); За нового керівництва **ДУСя** (Державне управління справами) стала ще балуванишою, ніж була раніше (Інтернет); 11 січня 2012 року Україна ввела **євромодель** контролю за якістю харчових продуктів, про що сповіщає **УНІАН** у прес-службі (Із розмови); У Дніпропетровську створено регіональний центр фізичної культури і спорту інвалідів "**Інваспорт**" (Радіо); **Біоенергетика** – це наука, яка має глобальну перспективу для подальшого успішного розвитку цивілізації (Із розмови); У сфері **телекомунікаційних послуг** **Полтаваінфоком** працює з 1995 року (Із розмови). Наведені в цих прикладах абрєвіатури і подібні їм ми часто чуємо по радіо, телебаченню, під час спілкування людей, вони не потребують розшифрування і сприймаються легко та швидко, економлячи час і енергію мовців;

б) абрєвіатури та відабрєвіатурні похідні, що називають осіб за їхнім фахом чи видом діяльності, з ким люди можуть повсякденно спілкуватися або про них говорити, це такі, як: *нардеп*, *генпрокурор*, *політтехнолог*, *дипперсона*, *телезірка*, *телегід*, *ді-джей*, *музтамада*, *VIP-гість*, *VIP-мисливець*, *автоперевізник*, *омонівець*, *опер*, *спецназівець*, *еменесівець*, *бютівець*, *політолігарх*, *наркодилер*, *наркобарон*, *кіберпанк*, *бомж* та ін., напр.: Як **політтехнолог**, скажу, що сьогодні **переконати виборців може не реклама, а децю інше** (Телебачення); До теперішнього часу не закриті й не реорганізовані в національні парки **спецафарі для VIP-мисливців** (Із розмови); **Наркодилер** продавав метамфетамін прямо біля нічного клубу, за що йому «світить» 10 років тюрми (Із розмови); За народну премію «**Телезірка**» – голосуй за допомогою **SMS-**

повідомлень (Телереклама). У висловлюваннях нові абрєвіатури привертають увагу, краще запам'ятовуються, концентруючи в собі більше інформації, ніж звичайні слова, зацікавлюють своєю прагматичністю, простотою і співзвучністю під час вимови, тому їх часто використовують у радіопередачах, теленовинах, у рекламах, у спілкуванні в Інтернеті, по мобільному телефону тощо;

в) абрєвіатури, що називають предмети, речі виробничо-професійної, побутової та родинної сфер життя, на взірєць: *автовідповідач, банкомат, CD-плеєр, музцентр, автобана, іномарка, інвалюта, євровікна, європродукти, спецпатент, непроди, біодобавки, фармпрепарат, ГМО, БАД, адмінресурс, соцпакет, матдок* та ін., напр.: *Подзвонивши на короткий номер 607, ти зможеш вибрати та встановити на своєму мобільному телефоні найдотепніший автовідповідач* (Із телефонного повідомлення); *Перший цілодобовий банкомат з'явився в червні 1967 року в Лондоні* (Із розмови); *Він слухає музику через ноут, використовуючи музцентр* (Із розмови); *Концерт «Європродукти», працюючи на ринку України і Молдови з 2007 року, освоює й інші ринки СНД* (Телебачення); *Частиною соцпакету є турбота про співробітників – організація свят для дітей, оплата путівок на лікування тощо* (Із розмови). Майже всі абрєвіатури розмовно-побутового стилю, навіть ініціальні, сприймаються людьми як звичайні слова. Про такі випадки російський мовознавець Д. Алексєєв пише, що, наприклад, абрєвіатура *лаван* (Лабораторія високомолекулярних сполук Академії наук) тільки в структурному плані спиралася на «вихідну основу», а значення цієї абрєвіатури – *синтетичне волокно* подібно значенню непохідних слів типу *дїм, стїл, дуб* та ін. Він зазначає, що, засвоївши значення абрєвіатури, нею можна користуватися без знання розшифрування [1, с.16]. Більше за все це, звичайно, стосується розмовного мовлення, коли незрозумілі для співрозмовника скорочені слова завжди можна пояснити іншими словами.

Розмовно-побутове мовлення поповнюється абрєвіатурами, що виникають у лексиці молодіжних колективів, пов'язаних певною спільністю інтересів: однакові захоплення (спорт, мистецтво, колекціонування тощо), тривале перебування разом (навчання, армія, робота та ін.). Особливістю словника розмовного мовлення молоді є використання жаргонних, просторічних, емоційних і, звичайно, великої кількості загальноновживаних абрєвіатур та їхніх похідних: від найменувань осіб, предметів, установ, до абстрактних понять. Такі лексичні скорочення відповідають потребам мовної економії, набувають

особливої специфіки, можуть бути різних структурних типів, з-поміж яких найуживаніші утинки, на зразок: *нет, інтернет, відео, відак, комп, прог, трояни, скан, проц, вінч, фольк-рок-гурт, єврофест, аванфест, інфошок, шоубіз, кіберспорт, мобітел, джинси, кроси, фан, чеб, порно, передоз, депра, транк* (транквілізатор), *фен* (фенамін), *гума* (гуманітарна допомога), *деза* (дезінформація), *емо* (емоційна людина), *фізія* (фізіономія), *фоно* (фортепіано), *поп* (популярна музика), *тін* (тінейджер), *ТРК* (торговельно-розважальний комплекс), *SMS-привітання, Internet-кафе, PR-хід, TV-прогноз, TV-тйонер* та ін., напр.: *Без усілякої апаратури я просто вставив касету у відак, а відак підключив до компа* (Із розмови); *Коли моя вага переходить відмітку 56 кг, у мене починається депра, я здаюсь собі товстою* (Із розмови); *Троян* (Троянський кінь) – тип шкідливих програм для комп'ютерної системи (Із розмови); *Крім фольк-рок-гурту «Гуцули» на фесті виступав косівський гурт «Гармонія»* (Із розмови); *Кіберспорт* – спортивні змагання з відеоігор (Інтернет). Помічено, що такі абрєвіатури своєю новизною й оригінальністю привертають увагу адресата (слухача, співрозмовника), активізують образне мислення, впливають на емоції особливо молоді.

Один із вагомих способів збагачення українського розмовного мовлення кінця ХХ – початку ХХІ століть є запозичення абрєвіатур, що зумовлено як екстралінгвальними, так і інтралінгвальними чинниками. До екстралінгвальних належать соціально-політичні та демократичні перетворення сучасного суспільства, відкритість міжнародних зв'язків у науково-технічному, культурно-мистецькому та фінансово-економічному співробітництві, можливість запозичення лексичних скорочень завдяки необмеженим міжмовним контактам з людьми різних країн світу під час спілкування в Інтернеті, участі в спільних навчальних програмах, на різноманітних міжнародних фестивалях, виставках, спортивних змаганнях, під час перегляду закордонних фільмів і телепередач, а також завдяки поїздкам за кордон на роботу, на лікування чи відпочинок тощо. Потяг молоді до експресії і новизни, а також великий інтерес до зарубіжного способу життя – причина використання багатьох чужомовних абрєвіатур як більш престижних чи модних. З-поміж інтралінгвальних чинників основним визначаємо принцип економії мовних засобів, тенденцію до використання запозичених лексичних скорочень замість описових зворотів.

Чужомовні абрєвіатури можуть мати варіантні форми з різним написанням і вимовою, можуть ускладнюватися словами й цифрами, на

їхній основі утворюється та функціонує багато відабрєвіатурних похідних, на взірець: *VIP* (англ. Very important persone – дуже важлива персона), *VIP-зала*, *VIP-запрошені*, *VIP-подружся*, *PR* (англ. public relations – діяльність у справах зв'язків із громадськістю), *піар*, *піарити*, *полім-PR*, *SMS* (англ. Short Message Service – служба коротких повідомлень), *СМС*, *есемеска*, *FM* (англ. Free Music – музика вільного стилю), *TV* (англ. Television – телебачення), *MTV* (англ. Music Television – музичний телевізійний канал), *Dj* (англ. Disc Jockey – диск-жокей), *діджейі*, *діджейі*, *діджейіти*, *JP* (англ. Japan – джип), *джип*, *джипер*, *джипак*, *BMW* (нім. Bayerische Motoren Werke – Баварський моторний завод – марка автомобіля компанії “BMW”), *БМВ*, *WWW* (англ. World Wide Web – Всесвітня інформаційна мережа – Інтернет), *net*, *InterShop*, *Інтермагазин*, *WWW-сторінка*, *CD* (англ. compact disk – компакт-диск), *CDAudio* (англ. compact disk audio – компакт-диск для прослуховування), *EURO*, *Євро*, *EURO-2012* та ін., напр.: *Переможцям проекту подарували запрошення на звичайний бал для туристів, без дрес-коду та без VIP-запрошених* (3 розмови); *KISS-FM* – українська радіостанція танцювальної музики (3 розмови); *Зірка «Трансформерів» піариться на повідомленнях про своє заміжжя* (3 розмови);

Нерідко люди, які не знають точного розшифрування чужомовних абрєвіатур, використовують ці слова інтуїтивно. У результаті виникає така нісенітниця, як от: ускладнена іншомовна абрєвіатура *CD-диск* при розшифруванні читається як *компакт-диск-диск*, пор.: *З початку 1990-х років різноманітні види CD стали головним зовнішнім носієм інформації для ПК* (Із розмови). Помилковим також є сполучення *VIP-персона*, бо *VIP* – це абрєвіатура англійського вислову «very important person», який українською мовою перекладають як «дуже важлива персона». Отже, абрєвіатура *VIP* уже містить слово «персона», тому повторювати його далі не треба, оскільки це тавтологія.

Своєю чергою М. Сердюк зазначав, що для кожної запозиченої абрєвіатури, що претендує на літературне вживання, «потрібна тривала і сувора перевірка мовною практикою... літературна мова має позбутися тих абрєвіатур, які засмічують, забруднюють її через свою незрозумілість» [9, с. 28]. О. Стишов також вважає, що «не всі запозичення є виправданими з погляду структури української мови та її культури. Надмір їх уживання переобтяжує лексико-семантичну систему мови і витісняє наявні в ній загальноновживані відповідники. Це вимагає більш критичного ставлення до частини інновацій-запозичень, що не відповідають фонетичній, граматичній, стилістичній та іншим підсистемам української мови і розхитують її структуру» [10, с. 288]. На

сучасному етапі розвитку української літературної мови використання запозичених абрєвіатур стало звичним явищем, а знати їх стало престижним, як і престижним є знання англійської мови, яку прагне вивчати прогресивна молодь. Тому чужомовні абрєвіатури без перешкод використовують у письмовому і в усному мовленні всіх функціональних стилів, у тому числі і розмовно-побутового.

У молодіжному розмовному мовленні необхідно виокремити шкільну та студентську лєксіку, у якій функціонує багато специфічних абрєвіатур та відабрєвіатурних дериватів, що позначають:

а) найменування навчальних закладів, відділень та факультетів: *універ, виш, ВНЗ, НВК, ХНУ* (Харківський національний університет), *ТХ* (Технологія харчування – факультет), *ТКД* (Товарознавство та комерційна діяльність – факультет), *фак, медфак, фізтех, геофак, біофак, мехмат, хімфак, економфак, екофак, фізфак, юрфак, політех, фізмат, істфак, педфак, мехфак, соціофак, педуніверситет, елітклас, медакадемія* та ін.;

б) навчальні дисципліни: *УМПС* (Українська мова за професійним спрямуванням), *матан* (математичний аналіз), *примат* (прикладна математика), *гео* (геометрія), *БЖД, ДПЮ, бухоблік, укрліт, профкурс, фізпра* та ін.;

в) скорочені назви працівників навчальних закладів: *проф, дия, преподи, завуч, фізорг, кера, класкер* тощо;

г) інші абрєвіатури та їхні похідні, пов'язані з навчальною діяльністю: *ЗНО, СБЗ* (студентський будівельний загін), *кафа* (кафедра), *контра* (контрольна робота), *доза* (домашнє завдання), *незад* (незадовільно), *унікорт* (університетський корт), *академка, гуртак, інфа, бутер, реп* (репетитор) тощо, напр.: *В інтернеті на сайті «НВК с. Слобода» розміщено інформацію про особливості нашого навчального закладу, його структуру, мету роботи, головний напрямок та стратегію розвитку* (Із розмови); *Ну і хто підкине достовірну інфу про підвищення стипендії?* (Із розмови); *У графі «поведінка» було виведено зле «Незад!»*. *Якби знайшлося місце, кера наставляла би сто таких знаків оклику, і то навряд чи вони належно відобразили би стан речей* (Л. Дереш); *У школі відбудеться конкурс «Наш фізорг – найкращий»* (Із об'яви); *Відверті залицяння, кохання, проблеми з батьками, нудні пари, надокучливі преподи, гуртак з маленькими кухнями – все це в телесеріалі «Універ»* (Із розмови). Наведені групи лєксічних скорочень можна розглядати як ядро студентського чи шкільного розмовного мовлення, оскільки скорочені одиниці, які до них входять, вживає більшість студентів та школярів без будь-яких, наприклад територіальних,

обмежень. Сьогодні багато аббревіатур молодіжної лексики переходить до всезагального мовлення, їх використовують незалежно від віку.

Розмовно-побутовий стиль постійно поповнюється великою кількістю аббревіатур виробничо-професійної лексики. У мовленні людей, яких об'єднує спільна робота, фахова освіта, мета діяльності, багато лексичних скорочень професійного значення набувають неофіційного, побутового забарвлення, до цього спонукає прагнення довільного висловлювання. Такий вплив професійного фактору на вживання аббревіатур у розмовно-побутовому мовленні простежуємо на прикладі солдатської (армійської) професійної лексики. Утворення аббревіатур відображає актуальність того чи того поняття для соціуму в певному часовому інтервалі за певних історичних подій, коли, крім офіційних, регулярних, у тому числі й аббревіатурних найменувань, в армії і на флоті виникає велика кількість різноманітних напівофіційних і неофіційних скорочень. У ряді випадків офіційні номенклатурні одиниці змінюються або набувають нового конотативного забарвлення. Так, спонтанно виникають нові аббревіатури, одні з яких виживають завдяки їхній утилітарності, інші – завдяки влучності, і переходять до розмовно-побутового мовлення, з-поміж них відомі такі: *РН, РГ, КПП, БТР, ВПС, МЗС, РНБО, РАДЕК / РадЕК* (радіаційний та екологічний контроль), *БРМД* (балістична ракета малої дальності), *СЗОП* (стратегічні зони освоєння перевезень), *АТБ* (авіаційно-технічна база), *АБРБ* (артилерійська база ракет і боеприпасів), *лей, прапор, артбаза* тощо, напр.: *Він пояснив, що ракета-носій, або просто РН, – це апарат, діючий за принципом реактивного руху і призначений для виведення корисного вантажу в космічний простір* (Із розмови); *Ручна граната РГ-42 – це осколочна протипіхотна граната дистанційної дії* (Із розмови); *У Зоні безпеки Придністров'я військовий миротворець поранив місцевого жителя, який не зупинився на КПП* (Із розмови); *На території 275 АБРБ ліквідовані наслідки вибухів боеприпасів на складі* (Радіо).

Особливе місце в розмовно-побутовому мовленні серед лексичних скорочень, які зазнали професійного впливу, належить аббревіатурам, що обслуговують сферу комп'ютерних технологій. Упровадження в повсякденне життя комп'ютеризації та виникнення складних багатослівних технічних програмних термінів, досить громіздких і незручних у використанні, зумовили утворення значної кількості аббревіатур та їхніх похідних. Активна переписка електронною поштою, спілкування в чатах, на форумах потребують швидких відповідей, і чим коротше слово, тим частіше його вживають користувачі: *моня* (монітор), *проц* (процесор), *сисадмін* (системний адміністратор), *компач* (компакт-диск), *гіг* (гігабайт), *ПК, вінч, вінда, ноут, інет, прог, лог, вір, скан, П-*

фахівці (фахівці з інформаційних технологій) та ін., напр.: *Ігрові проги, скачані з інету, я записав на компач* (Із розмови); *Насправді сисадмін-універсал, який мережу протягує, і сервіси налаштовує, і програми пише, і з web-сайтом працює – велика рідкість* (Із розмови); *Які ж IT-фахівці можуть сьогодні розраховувати на вигідні пропозиції роботодавців?* (Із розмови).

Велику кількість слів комп'ютерної лексики поповнюють чужомовні аббревіатури-назви різних комплектуючих пристроїв до комп'ютера, комп'ютерних програм, фірм-виробників комп'ютерної техніки тощо. Здебільшого запозичують англійські аббревіатури в оригінальному вигляді та в українській транслітерації, часто з приєднанням суфіксів. Такі аббревіатури іноді переосмислюються, набувають ознак каламбуру, можуть бути омонімічними звичайним словам, пор.: *RAM* (Random access memory /оперативна пам'ять) – *РАМа* (рама), *ZIP* (Zigzag In-Line Package /найпоширеніший стандарт ущільнення файлів і формат архівів) – *ЗІП*, *Windows* (операційна система) – *Вінда*, *SIMM* (Single In-Line Memory Module /модуль пам'яті) – *СІММка* (сімка), *BBS* (Bulletin Board System /електронна дошка оголошень) – *ББСка*. Однією з найуживаніших є аббревіатура *CD-ROM* (англ. compact disk + read only memory – пристрій для читання дисків), запозичена в українській транслітерації як *сіді-ром*. Чужомовну аббревіатуру *E-mail* (англ. Electronic Mail – електронна пошта), в українській мові використовують в оригінальному запозиченні, напр.: *Цю інформацію не буде надіслано вам, оскільки ваш e-mail не підтверджено* (Із СМС-повідомлення). Також ця аббревіатура функціонує у транслітерованому вигляді в графічних варіантах *імейл*, *і-мейл*, *е-майл* – за такої вимови вона увійшла до побутового мовлення завдяки стислості, милозвучності та фонетико-граматичній структурі. Разом із тим українське словосполучення *електронна пошта* не утворює аббревіатури й порівняно є рідковживаним. Продуктивними є запозичені аббревіатури *DVD* (англ. Digital Versatile Disk – цифровий універсальний диск), *MIDI* (англ. Musical Instrument digital Interface – цифровий інтерфейс з музичними інструментами), *SysOp* (System operator – системний оператор) та багато інших.

Словник комп'ютерної професійної лексики поповнюється завдяки використанню однокомпонентних аббревіатур (різноманітних утинків), які схожі на звичайні власні імена у значенні загальних, що надає їм емоційного забарвлення, уможливорює краще запам'ятовування, пор.: *Клава – клавіатура, Віка – відеокарта*, напр.: *Що таке «клава» зрозуміло всім, як же мені вибрати потрібну клавіатуру, яка б поєднувала у собі елегантність, досконалість і надійність?* (Із розмови).

Також можна виокремити групи аббревіатур, які найчастіше вживають люди певних професій (медичні працівники, водії, будівельники та ін.) із різною освітою, у різних сферах громадської діяльності, що переходять до розмовно-побутового мовлення для спілкування вдома, у побуті, на відпочинку тощо. Зокрема з-поміж медичної лексики звичними є такі аббревіатури: *реанімобіль, євроклініка, епідситуація, МОЗ України, АМНУ* (Академія медичних наук України), *ВАОЗ* (Всесвітня асамблея охорони здоров'я), *ДМС* (добровільне медичне страхування), *екопульс, РМТ-центр, МКЛ, ТОВ «Стірол біофарм», ВАТ «Фітофарм», ВІЛ/СНІД, біополе, біокальцевіт, фармфірма, міськСЕС, мед-сервіс, медколедж, медакадемія, фарміндустрія, ламіфарм, приватклініка* та ін., напр.: *У деяких країнах на фарміндустрії базується мало не вся державна економіка* (Із розмови); *У Закарпатській області тривають заходи, спрямовані на попередження ускладнення епідситуації з кору* (Телебачення); *Екопульс – китайський «чудо-апарат» для лікування хвороб шкіри, рекламується в Інтернеті* (Із розмови).

Добре відомі в розмовно-побутовому мовленні також аббревіатури з лексики водіїв, як от: *автомийка, автосалон, автострада, автобан, авторинок, автошлях, євромаршрут, велоінфраструктура, фура, автосервіс, автооливи, автозаправка, дизпаливо, автостоянка, автогума, ПММ, АЗС, СТО, ДТП, мерс, BMW, ЧАЗ* та ін., напр.: *Модель ЧАЗ-А083.10«МАК» – туристичний автобус – позиціонується заводом-виробником ЗАО «Чернігівський автозавод» (ЧАЗ), як якісна і недорога техніка магістрального призначення*. (Із розмови); *Євромаршрут Є40 – найдовший європейський автошлях, довжиною 8500 км., що з'єднує французьке місто Кале через Бельгію, Німеччину, Польщу, Україну, Росію, Казахстан, Узбекистан, Туркменістан і Киргизстан із Казахським містом Ріддер біля кордону з Китаєм* (Із розмови); *Поки що в Україні є тільки один автобан – 16 кілометрів бездоганої дороги з'єднують Київ із головним аеропортом країни «Бориспелем»* (Із розмови); *Напередодні чемпіонату «Євро-2012» у Полтаві створена велоінфраструктура з обов'язковою прив'язкою веломаршруту до історичної та культурної спадщини міста: музею-садиби І. Котляревського, В. Короленка, Панаса Мирного, художнього музею імені М. Ярошенка та музею-історії Полтавської битви* (Із доповіді); *Автосервіс пропонує клієнтам повний спектр послуг* (Із реклами); *«Автобаня» запрошує Вас відвідати мережу автоматичних автомийок* (Із реклами).

Лексичні скорочення будівельної сфери використовують у розмовному мовленні не тільки фахівці-будівельники, але всі, хто щось

будував, робив ремонт чи цікавився проблемами будівельної діяльності. Найуживанішими абрєвіатурами з-поміж багатьох таких скорочених слів назвемо наступні: *євроремонт, євродизайн, євровікна, єврочерепиця, єврорубероїд, євро, ДСП, ПВХ-шифєр, профнастил, будінвест, будпроект, будмаркет, будмат, будбаза, довгобуд, автокран, держзамовлення, спецоб'єкт, ОСББ, ЖБК, АРС* (аварійно-ремонтна служба), *КВР* (капітально-відновлювальний ремонт), *ДЖБ* (індивідуальні житлові будинки) та ін., напр.: *Попередня каденція депутатів надала під **ІЖБ** 20 га комунальної землі* (Із розмови); *Київське наземне метро отримало **євродизайн** і інтер'єр **єврозразка** – вагони обладнано **спецісцями** для велосипедів та встановлено нові сидіння і розширено проходи* (Із розмови); *І хоча створення **ОСББ** – справа непроста, зате вигідна* (Із розмови).

Дослідивши фактичний матеріал стосовно структурних типів абрєвіатур, впевнено можна сказати, що в розмовно-побутовому мовленні найчастотнішою моделлю є утинки та похідні від них слова, очевидно тому, що вони легко вимовляються, а також швидко сприймаються співрозмовником, порівняйте: *профі і професіонал, конса і консерваторія, джемп і джемпер, кіло і кілобайт, проги і програми, фест і фестиваль, дез чи дезик і дезодорант, ноут і ноутбук* та ін., напр.: *Сайт центру **Профі** – це навігатор і помічник для молоді у світі професій* (Із розмови); *Він запевнив їх, що **проги** на **компакх** ліцензійні* (Із розмови). Також помічено вживання звичних, типових утинків-універбів, пор.: *політех і політехнічний університет, поп і популярна музика, бук і букністичний магазин, фіктив і фіктивний шлюб*, напр.: *Одним з найпростіших варіантів еміграції в Еквадор є еміграція через **фіктив*** (Із розмови).

У розмовно-побутовому стилі спостерігаємо вживання багатьох складових абрєвіатур, приміром таких: *пресінфо, тервиборчком, держадмін, гідрометком, головред, ЕлітПласт, Європол, євро-фест, кінофест, Укрфарм, техред, держбуд, модем, мобітел, бадфайт* тощо, напр.: *Я придбав набір «Київстар-Мобільний **Інтернет**» з брендовим **модемом** та спеціальною сім-картою* (Із розмови); *«**Мобітел**» – салон мобільного зв'язку, мобільних телефонів і аксесуарів* (Реклама); *Мета фестивалю «**Єврофест-2012**» – залучення регіонів до євроінтеграційних процесів* (Із розмови); *Основною діяльністю компанії «**ЕлітПласт**» є оптова торгівля* (Із розмови); ***Бадфайт** – це синтез бадмінтону і карате, новий ігровий вид спорту* (Із розмови); *Створення **Європолу** передбачено в договорі про ЄС* (Із розмови). Такі слова легко входять до розмовного мовлення, активно поповнюють склад загальнонавчальної лексики української мови.

Ініціальні аббревіатури теж використовують, але лише ті, що не потребують розшифрування, які добре відомі в певному регіоні як назви організацій, установ, підприємств, магазинів, розважальних закладів, зупинок тощо. Наприклад, мешканці міста Полтави часто вживають аббревіатуру *ГРЛ*, так називається зупинка, що знаходиться біля заводу газорозрядних ламп. Схожими прикладами є аббревіатури *ПТРЗ* (Полтавський тепловозоремонтний завод), *ПТМЗ* (Полтавський турбомеханічний завод), *завод ЗБВ* (залізобетонних виробів) та ін. Легко запам'ятовуються аббревіатурні назви магазинів – *АТБ*, *МКС*, *МТС*; назви банків – *ВАБанк*, *ВТБбанк*, *БГБанк*, *БМБанк*; назви інших підприємств і організацій, необхідних для вирішення приватних чи офіційних питань – *ОДА*, *РІО-Полтава*, *АТП-1628*, *ДПА*, *ЗНЗ*, *ДАІ*, *СТО*, *СІЗО*, *ГЖЕД*, а також назви телепередач, сайтів Інтернету, газет, журналів, рубрик у засобах масової інформації – *УНІАН*, *УТ-1*, *ICTV* (англ. Independent company of television – незалежна телевізійна компанія), *ПіЧ* (журнал «Політика і час»), *СіЧ* (журнал «Слово і Час»), *ІнФорУМ* (рубрика газети «Україна молода»), *ЗОЖ* (газета «Здоров'я. Освіта. Життя») тощо, напр.: *Національна мережа «АТБ-маркет» збільшила кількість продуктивних магазинів до 350* (Із розмови); *Компанія «Майкрософт Україна» співпрацює з фінансовими установами, серед яких – ВАБанк* (Інтернет); *Фонд держмайна вже вкотре не може продати 51,03% акцій Полтавського заводу ГРЛ, який заборгував своїм працівникам близько 300 тис. грн. невиплаченої зарплати* (Із розмови); *СІЗО на сьогодні – це найгірше місце утримання під вартою в Україні* (Радіо); *УНІАН* (Українське незалежне інформаційне агентство новин) – працює на ринку України з 1994 року (Телебачення).

У розмовному мовленні надзвичайно продуктивними є частковоскорочені аббревіатури, з-поміж яких: *дептілєги*, *комфракція*, *теледебати*, *генпродюсер*, *бідодобавки*, *біойогурт*, *екокатастрофа*, *екомодя*, *держрезиденція*, *облдержадміністрація*, *Укрексімбанк*, *головбанкір*, *євросауна*, *євротусовка*, *порносайт*, *наркобізнес*, *бандоупрування*, *астропрогноз*, *астрошоу*, *інфошок* та ін., напр.: *Що є загрозою національній безпеці: тютюн чи конопля? Намалюся розібратися журналісти програми «ІнфоШок»* (Із розмови); *Вимагли до ведучої телепрограми АстроШоу – приємна зовнішність, вміння говорити і працювати на камеру* (Телебачення); *Екомодя* представляє одяг з екологічно чистих тканин, що не шкодять навколишньому середовищу і нашому здоров'ю (Із розмови); *Людям похилого віку та дітям рекомендуємо бідодобавки через те, що продукти харчування не такі, як були сто років тому* (Із розмови).

Отже, на сучасному етапі розвитку української мови лексичний рівень розмовно-побутового стилю характеризується функціонуванням великої кількості аббревіатур, з-поміж яких значного поширення набули утинки, високопродуктивними є складові та частковоскорочені аббревіатури, широко використовують ініціальні, а також чужомовні лексичні скорочення, які не потребують розшифрування. Розмовно-побутовому мовленню характерна як стилістично нейтральна, так і стилістично забарвлена просторічна, специфічно-побутова, виробничо-професійна аббревіатурна лексика, на різноманітність якої впливають вікові, професійні, територіальні, освітні, культурні, соціальні та інші чинники. З-поміж найбільш динамічних систем аббревіатур, які зазнали професійного впливу, вирізняється комп'ютерна лексика, що зумовлено швидким науково-технічним прогресом та специфікою спілкування у сфері комп'ютерних та інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев Д. И. Аббревиатуры как новый тип слов / Д. И. Алексеев // Развитие словообразования современного русского языка. – М. : Наука, 1966. – С. 13 – 37.
2. Алиева Г. Н. Аббревиатурные неологизмы современного русского языка конца 90-х годов XX – начала XXI века: семанто-деривационный аспект : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.01 / Алиева Гюльнара Низамовна. – Санкт-Петербург, 2003. – 334 с.
3. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. В.Т.Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
5. Дудик П. С. Розмовний стиль сучасної української літературної мови / П. С. Дудик // Мовознавство. – 1971. – № 5. – С. 3 – 12.
6. Дудик П. С. Стилiстика української мови : Навчальний посiбник / П. С. Дудик. – К. : Видавничий центр «Академiя», 2005. – 368 с.
7. Мацько О. М. Стилiстика української мови / О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
8. Сердюк М. Г. Аббревиатуры и графические сокращения в украинском языке : автореф. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10 – 661 «Языки народов СССР (украинский язык)» / М. Г. Сердюк. – Х., 1971. – 20 с.
9. Сердюк М. Г. Структурно-граматичні ознаки аббревіатур в українській мові / М. Г. Сердюк // Українська мова і література в школі. – 1968. – № 7. – С. 24 – 28.

10. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – К. : Пугач, 2005. – 388 с.

11. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 351 с.

12. Шевченко М. И. Стилистические функции отаббревиатурных производных в современном русском языке / М. И. Шевченко. – Днепропетровск : ДГУ, 1979. – 35 с.

13. Шитов А. Словник скорочень української мови [електронний ресурс] / Андрій Шитов. – режим доступу до словника : <http://www.ukrskor.info>

14. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

15. Ярмашевич М. А. Аббревиация в современных европейских языках: структурный, семантический и функциональный аспекты : дис. доктора филол. наук : 10.02.19 / Ярмашевич Марина Аркадьевна. – Саратов, 2004. – 481 с.

Стаття надійшла до редколегії 12.03.2012

О. ТУР

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НОВЫХ АББРЕВИАТУР В РАЗГОВОРНО-БЫТОВОМ СТИЛЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КОНЦА ХХ – НАЧАЛА ХХІ СТОЛЕТИЙ

В статье раскрыты особенности функционирования новых аббревиатур в разговорно-бытовом стиле украинского языка конца ХХ – начала ХХІ столетий. Охарактеризованы аббревиатурно-инновации, сгруппированные по названиям явлений, предметов и людей, связанных общей сферой деятельности, профессией или интересами. Определена специфика использования иноязычных лексических сокращений и выявлены наиболее распространенные в разговорной речи структурные типы аббревиатур.

Ключевые слова: разговорно-бытовой стиль, частичносокращенные и слоговые аббревиатуры, усечения, отаббревиатурные производные, заимствованные лексические сокращения.

О. TUR

FUNCTIONAL PECULIARITIES OF NEW ABBREVIATIONS IN COLLOQUIALLY DOMESTIC STYLE OF UKRAINIAN LANGUAGE AT THE END OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURIES

In this article we throw light on all the functional peculiarities of new abbreviations in colloquially domestic style of Ukrainian language at the end of XX – beginning of XXI centuries. We distinguish and define some groups of update abbreviations according to the names of phenomena, things and persons connected with their common sphere of activities, profession and interests. We consider the specific use of foreign lexical shortenings in Ukrainian language and determine widely used structural types of abbreviations.

Key words: colloquially domestic style, partly shorten and compound abbreviations, abbreviate borrowings, foreign lexical shortenings.